
М. П. Харчук

Дійсний член Української академії наук,
Почесний громадянин міста Ніжин

НІЖИН ШУКАЄ ТУРИСТІВ ТА ІНВЕСТИРІВ

*З глибин обпалених століть явився нам із
сонця і роси Унежен- сад у уарах верховіть,
наш ніжний град у золоті краси. Понад
Остром, де верби в синій млі і тишина
помінить береги. Як діамант поліської землі.
Наш ніжний град іскриться на круги.*

Анатолій Шкуліна

У статті проведено аналіз культурної, духовної та історичної спадщини міста Ніжина, наведено перелік пам'яток архітектури та культури. Названо десять див міста.

Автором пропонуються першочергові завдання щодо поліпшення інфраструктури міста Ніжина, перераховані вільні земельні ділянки, резерви інженерної інфраструктури. Відзначено великий інтелектуальний та професійний потенціал міста, вигідне транспортне сполучення, географічне розміщення, що сприяє потенційної інвестиційної привабливості міста.

Ключові слова: Ніжин, пам'ятки архітектури, потенціал міста, культура, інвестиційна привабливість, міська інфраструктура

В статті проведено аналіз культурного, духовного, історичного насліддя міста Нежина, наведено перелік пам'яток архітектури та культури. Названо десять чудес міста.

Автором пропонуються першочергові завдання щодо поліпшення інфраструктури міста Нежина, перераховані вільні земельні ділянки, резерви інженерної інфраструктури. Відзначено великий інтелектуальний та професійний потенціал міста, вигідне транспортне сполучення, географічне розміщення, що сприяє потенційної інвестиційної привабливості міста.

Ключевые слова: Нежин, памятники архитектуры, потенциал города, культура, инвестиционная привлекательность, городская инфраструктура

The article analyzes the cultural, spiritual and historical heritage of the city of Nizhyn. A list of monuments and historical sights is given. Also ten wonders of the city are mentioned.

The author suggests some ways to improve the infrastructure of the city of Nezhin, lists the available land and engineering infrastructure reserves. The great intellectual and professional potential of the city, as well as a favorable transport connections and geographical location are noted. All these factors contribute to the potential investment attractiveness of the city of Nizhyn.

Keywords: Nizhyn, monuments and historical sights, potential of the city, culture, investment attractiveness, urban infrastructure

Ніжин – місто в якому хочеться жити і працювати. Це- історичне, культурне, освітнє, релігійне і торгове місто на Поліссі і в той же час державного та Європейського значення. Воно одне із стародавніх міст України, яке може похвалитися більш ніж тисячолітньою історією.

Водночас Ніжин – одне з небагатьох міст, яке зберегло багато в чому планування та забудову 17-18 століть і характерні риси свого історичного минулого, має вигідне територіальне розташування та розгалужене транспортне сполучення з регіонами держави, багатьма країнами СНГ Європи (автомобільне, залізничне, має свій аеродром).

Промислова продукція підприємств (їх 13) експортувалась у 12 країн світу та Європи культурні зв'язки організовані з багатьма країнами Східної та Центральної Європи.

В Ніжині із населенням 75 тисяч чоловік на площі міста 43кв. км нараховується 300 дивних будівель та пам'яток, з яких 70 мають велику культурну та історичну цінність.

Тому ведуться відповідні роботи щодо організації та створення історико - культурного заповідника « Ніжин Стародавній», листом № 137/ 11-03 від 13.03.1996 р. заступник Голови Держкомтуризму України Ю.М. Шумейко повідомив, що вирішено питання про включення Ніжина до системи маршрутів Намисто Славутича.

Ніжин розташований на березі тихоплинної річки Остер на відстані 128км від столиці України – м. Київ та 90 км від обласного центру- м. Чернігів.

Діють вищі навчальні заклади зокрема.

- Ніжинський Державний педагогічний Університет імені М.В. Гоголя якому більше 200 років і його початок пішов від Гімназії вищих наук князя Безбородька.
- Агрономічний інститут Національного Університету Біоресурсів та Природокористування.
- Ніжинський факультет Київського інституту Економіки та Бізнесу.
- Навчально – Консультаційний центр Університету Сучасних знань Національної Академії педагогічних наук України.

Таким чином місто відоме як один із центрів освіти.

Середню спеціальну освіту здобувають у навчальних закладах міста:

- Агрономічний коледж

- Ніжинський медичний коледж Чернігівської обласної ради
- Училище культури та мистецтв імені М. Заньковецької

Середню професійну освіту здобувають у професійних навчальних закладах міста:

- Агротехнічний ліцей
- Професійно – технічне училище ПОбУТУ № 2.-

Загальну середню освіту здобувають у № 7 загальноосвітніх школах та Ніжинському обласному педагогічному ліцею Чернігівської обласної ради на базі Ніжинського Державного Університету імені М. В. Гоголя.

Восьмий десяток років радує глядачів Державний Академічний Драматичний театр імені Коцюбинського, де працює один заслужений артист України та одна народна артистка України.

Вісім спеціалізованих музеїв та Ніжинський краєзнавчий музей імені І. Спаського пропонують відвідувачам експозиції про актуальне минуле та сучасне місто.

В історію міста назавжди вписані славетні та знаменні імена видатних діячів освіти, культури, які тут народилися, вчилися, працювали або відвідували Ніжин – М.В. Гоголя, М. К. Заньковецького, Т.Г. Шевченко, М.І.Глінка, Е. П. Гребінко, М. С. Самокиш, Л. І. Глібов. Місто відвідували М. В. Ломоносов, О. С. Грибоедов, Марко Вовчок, О. С. Пушкін. Перший мореплавець кругосвітньої подорожі народився в Ніжині започаткував та створив океанологію – Ю. Ф. Лисянський.

Головний конструктор перших космічних кораблів академік С. П. Корольов прославив Ніжин, де проживав в дитячі роки.

Високий інтелектуальний потенціал міста, на розвиток освіти, науки та науково – практичної діяльності працюють:

- понад 200 кандидатів наук;
- біля 20 докторів наук, професорів;
- 5 магістрів державного управління.

Місто Ніжин – це місто трударів, молоді та студентів.

Понад 400 років тому отримав Магдебурзьке право на самоврядування. У свій час в даному Ніжині був одним із найбільших в Україні центрів ремісничого ювелірного виробництва.

Декілька десятків пам'ятників діячам культури, літератури, історії та героям війни розміщені на території міста. Першим на Україні споруджено в Ніжині пам'ятник М. В. Гоголю у сквері, що носить його ім'я. Радує очі увіковічена постать першої народної артистки України М. К. Заньковецької на постаменті у сквері її іменем центральному міському парку імені Т.Г. Шевченка відкрито пам'ятник автору „Кобзаря„. Увіковічено Герої, що здобували Перемогу у великій Вітчизняній Війні та проявили героїзм у далекому Афганістані. Споруджено понад десятків років тому перший в Україні пам'ятник Огірку, що давно є візиткою тисячолітнього Ніжина.

В місті надзвичайно розвинуті культура та мистецтво. Про Ніжинських танцюристів та вокалістів (як дорослих так і юних) знають далеко за межами держави у країнах СНГ та ближнього зарубіжжя. Успішно працює в Ніжині банківська система, розвинута внутрішня автотранспортна мережа на 16 маршрутах.

Спортсмени Ніжина з багатьох видів спорту являються призерами та чемпіонами України, Європи, світу.

Ніжин був і залишається торговим містом. Відомими найбільшими і знаними були Всеїдний, Троїцький та Покровський ярмарки. Останній більше 10 років як відновлений і дійшов до державного рівня. В духовній сфері Ніжин – надзвичайний край. Велика гама духовних скарбниць. Діють 13 церков, 2 монастирі (жіночий та чоловічий), 18 конфесій, 37 релігійних громад.

Перелік

Пам'яток архітектури м. Ніжина, що включені в Державний реєстр і мають охоронний номер згідно Постанов Ради Міністрів України від 24 серпня 1963 року № 970 (п.п. 80-89) та від 06 вересня 1979 року № 442 (п. п. 90-92):

№ п.п.	Найменування	Рік спорудження	Адреса
80	Миколаївський собор	1668	вул. Батюка, 16
81	Введенський собор	1778	вул. Овдіївська, 46
82	Ліцей	1805	вул. Крапивянського
83	Грецька Всіхсвятська церква	XVIIIст.	вул. Гребінки, 19
84	Грецька Михайлівська церква	1714-1731	-----
85	Троїцька церква	1733	-----
86	Свято-Покровська церква	1757	вул. Нова Покровська, 23
87	Благовіщенський собор	1716	вул. Яворського,14
88	Іванівська церква	XVIIIст.	вул. Гоголя, 4
89	Купецький будинок	XVIIIст.	вул. Гребінки, 21
90	Миколаївський Храм Свято-Покровської церкви	1743	вул. Нова Покровська, 23
91	Спасо –Преображенська церква	1757	Вул. Московська
92	Житловий будинок	XVIIIст.	Вул. Студенська, 2

Духовно перлиною вважається Благовіщенський собор, збудований на кошти мецената, митрополита Стефана Яворського, як пам'ятник в честь перемоги над шведами під Полтавою. При соборі розташувався чоловічий монастир (нині відновлений). Митрополит мріяв заснувати при монастирі `` Колегію вчених монахів``, тому що монастир був у якийсь період центром просвітництва та культури духовності.

Архітектурним єдиним комплексом стали Грецькі храми, де в 17 столітті було відкрито грецьку школу. А пізніше – грецьке училище. В Ніжині діє єдиний на Україні музей поштової станції, що розміщений в одній із будівель комплексу і приймає гостинно відвідувачів. Загалом комплекс будівель поштової станції потребує відновлення та реставрації.

Потребують завершення реставрації також:

- Миколаївський Храм Свято – Покровської церкви;
- Спасо – Преображенська церква ;
- Церква Іоанна Богослова ;
- Благовіщенський Собор ;
- Греко – Михайлівська церква ;
- Троїцька церква.

Велика інвестиційна привабливість Ніжина :

- Вигідне транспортне сполучення щодоби до столиці м. Києва курсує 20 електропотягів;
- Вигідне географічне розташування ;
- Великий інтелектуальний потенціал професіоналів (робітників, інженерно – технічних працівників);

Не використані виробничі потужності діючих промислових підприємств (НВК, Прогрес,, ТОВ „ Завод Ніжин сільмаш,, ТОВ Ніжинський Мах завод,, Ніжинський центральний ремонтний завод)

Наявність вільних ресурсів інженерної інфраструктури :

- По електроенергії -10 мега Ват;
- -Природний газ – 10 млн/рік;
- -Водопостачання _6,0 тисяч м3/добу.

Є вільні земельні ділянки під забудову нових підприємств :

- -6,4 га по вул. Носівський шлях № 33 в промисловій зоні із 100% інженерного забезпечення, транспортним автомобільним сполученням ;
- -2,2 га із нерухомістю по вул. Носівський шлях № 54, а в промисловій зоні 100% інженерного забезпечення, транспортним автомобільним сполученням ;
- -площею 5, 2 га по вул. Космонавтів (бувший цегельний завод № 2) із наявністю електро мереж, залізної колії, транспортним автомобільним сполученням ;
- -площею 8,55 га по вул. Прилуцька (бувша база УНР) із забезпеченням електроенергії, автомобільного сполучення та відновлення залізничної колії ;
- -площею 30 га за територію ТОВ „ КБГ фудс Ніжин,, по вул. Носівський шлях
- -площею 8, 9 га по вул. Носівський шлях де раніше розміщувався будівельний загін і є можливості відновлення інженерного забезпечення;
- -декілька вільних земельних ділянок меншою площею згідно генплану міста.

Першочергові найголовніші завдання по Ніжину:

- збільшення надходжень до міського бюджету,
- загрузка потужностей існуючих діючих підприємств,
- спорудження нових підприємств,
- спорудження соціального житла,
- забезпечення повного працевлаштування жителів міста,
- завершення реставрації пам'яток архітектури,
- відкриття та організація історико – культурного заповідника,
- -відновлення роботи:

- -швейної фабрики,
- -фабрики художніх виробів,
- -ТОВ,, КБГ ФУДЕ Ніжин по вул.Носівський шлях,,.

Необхідні інвестиції в розвиток Ніжина:

- Завершення реставрації пам'яток архітектури,
- Реконструкція центральної площі та вулиць стародавньої частини міста,
- Спорудження соціального житла,
- Реконструкція бульвару ім. Т.Р. Шевченка,
- Спорудження бібліотеки Державному Університету імені М. В. Гоголя,
- Реконструкція скверів=
  - ім. Гоголя
  - ім. Б. Хмельницького,
  - ім. Люби Губіної,
  - ім. Лисянського.
- Спорудження мототраси по вул. Носівський шлях №35 на земельній ділянці площею 3,8 га;
- Спорудження велотраси ;
- Спорудження пам'ятника засновнику і меценату міської лікарні Миколі Петровичу Галицькому ;
- Реконструкція навчального корпусу училища культури та мистецтв ;
- Капремонт вулиці ім. Коцюбинського та вулиці імені Пушкіна ;
- Завершення реконструкції навчального корпусу агротехнічного інституту;
- Реконструкція та прибудова клубу школи,, Ритм,, по вул. Гоголя;
- Реконструкція музею ім. М. К. Заньковецької;
- Реставрація комплексу,, Поштова Станція,,
- Завершення реконструкції I ої та II ої черг скверу ,, Театральний,,
- Реконструкція корпусів медичного коледжу та будівництво гуртожитку для його студентів;
- Спорудження легкоатлетичного манежу;
- Спорудження сміттепереробного заводу;

Тисячолітнє місто надто красиве і неповторне в будь – яку пору року.

Ніжин – чекає туристів, щоб показати свою минулість, історичну і сучасну величність.

Ніжин – чекає інвесторів для сприяння його розвитку, де є в наявності надзвичайні можливості.

Приїздіть в Ніжин – вас зустрінуть тут гостинно, тому що Ніжин – місто духовності

Дванадцять чудес Ніжина!

I. Всесвітньо відомий Гоголівський університет, якому понад 2010років.

II. Драматичний театр та неповторна зворушлива професійна гра театральної труппи, що зачаровує глядача.

III. Велика насиченість торгівельною мереже:

- 6 супермаркетів
- 7 міні-ринків
- 2 великих ринків (центральний та комунальний).

- IV Незрівняна природна Аура та особливе духовне середовище в місті
- V. Вожемо знайти ще аналогічне місто де так розвинута співоча танцювальна культура та образотворче мистецтво, спорт.
- VI. Цілодобово безперервний транспортний зв'язок із столицею.
- VII. Знання далеко за межами держави і на других континентах Ніжинський огірок.
- VIII. Велика кількість пам'яток історії, культури, Архітектури.
- IX. Велика інвестиційна можливість та привабливість (вільні земельні ділянки, резерви інженерної інфраструктури).
- X. Шостий рік, працює в Ніжині центр здоров'я «Нуга Бест» - салон корейського турманієвого обладнання із гаслом – «Здоров'я в кожний дім». Це чудо центр безкоштовно оздоровлює містян без ліків, капельниць, уколів, оперативного втручання і добивається хороших результатів. Тому, салон називають «Домашній санаторій». Його послугами щоденно користуються понад 200 Ніжинців.
- XI. Ніжин багатонаціональне місто. В тисячолітньому місті проживають представники більше 25-ти національностей. Особливо активні та багато зробили і роблять для розвитку його громади:
- Грецька;
  - Асирійська;
  - Польська;
  - Єврейська.
- XII. Велика кількість (16) хореографічних та хорових колективів (дитячих та дорослих) – переможців обласних, Всеукраїнських, міжнародних, Європейських фестивалів.

Список використаної літератури :

1. Григорій Васильович Самойленко (доктор історичних наук, професор). „Ніжне місто,,.
2. Юрій Юртович Власовець „Покоління переможців,, 19456-2010.
- 3.Православний Церковний календар. 2014р.
4. Постанова ради Міністрів України від 24 серпня 1963 р. № 970 (п. п. 80-89).
5. Постанова ради Міністрів Ккраїни від 06 вересня 1979 р. № 442 (п.п. 90-92).